

Kempfi, Andrzej

Pierre Mesnard (1900-1969)

Kwartalnik Historii Nauki i Techniki 15/1, 119-121

1970

Artykuł umieszczony jest w kolekcji cyfrowej Bazhum, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych tworzonej przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego.

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie ze środków specjalnych MNiSW dzięki Wydziałowi Historycznemu Uniwersytetu Warszawskiego.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

PIERRE MESNARD
1900—1969

Dnia 11 marca 1969 r. nagła śmierć wyrwała z szeregów żyjących Pierre'a Mesnarda, znakomitego badacza renesansu i kierownika Ośrodka Badań nad Odrodzeniem w Tours.

Życie Pierre'a Mesnarda przykuwa uwagę niestrudzoną aktywnością na różnych stanowiskach i wielką siłą charakteru, której dowody Zmarły dał także w działalności nic nie mającej wspólnego z pracą uczonego.

Urodzony w Surgères w 1900 r., Mesnard w wieku 18 lat, w ostatnim roku pierwszej wojny światowej, zostaje żołnierzem armii francuskiej. Po demobilizacji zdobywa na Sorbonie licencjat filozofii, a następnie agregację. Od 1925 r. prowadzi pracę wykładowcy w Rumunii. Po powrocie, w latach 1930—1937, jest profesorem liceum w Poitiers. W lutym 1936 r. pod patronatem Leona Brunschwicga *summa cum laude* przedkłada na Sorbonie rozprawę doktorską o myśli politycznej Odrodzenia, co w dwa lata później pozwala mu objąć katedrę na uniwersytecie w Algierze.

W latach poprzedzających drugą wojnę światową Pierre Mesnard w wystąpieniach w radio i prasie mobilizuje francuską opinię publiczną przeciw układom monachijskim i niebezpieczeństwu, jakim są dla Fran-

cji hitlerowskie Niemcy. Od wybuchu wojny we wrześniu 1939 r. do jednostronnego zawieszenia broni przez Pétaina w czerwcu 1940 r., Mesnard pełni służbę wojskową w Algierii. Następnie bierze udział w rekonstytucji francuskich sił zbrojnych pod dowództwem gen. Weyganda, chlubnie zapisuje się jako organizator lotnictwa i szef tzw. Drugiego Biura lotnictwa francuskiego w Afryce północnej. U boku armii amerykańskiej uczestniczy w bitwach o Korsykę i w operacjach inwazyjnych na ziemi francuskiej.

Po zakończeniu drugiej wojny światowej wraca do zajęć dydaktycznych na uniwersytecie w Algierze. W październiku 1956 r. Pierre'a Mesnarda powołuje uniwersytet w Poitiers, powierzając mu kierownictwo Ośrodka Badań nad Odrodzeniem z siedzibą w Tours (Centre d'Études Supérieures de la Renaissance). Na stanowisku kierownika Ośrodka Mesnard dba o wysoki poziom zajęć dydaktycznych, kształci liczną kadrę badaczy renesansu, organizuje 12 międzynarodowych seminariów, redaguje wydawaną nakładem Ośrodka serię *Od Petrarki do Kartezjusza*. Z tytułu zasług w 1961 r. wybrany zostaje generalnym sekretarzem, a w 1965 r. przewodniczącym Międzynarodowej Federacji Instytutów Badań nad Odrodzeniem (Association Internationale des Instituts pour l'Étude de la Renaissance). Jest zarazem członkiem francuskiej Akademii Nauk Moralnych i Politycznych oraz Rumuńskiej Akademii Nauk.

Wspaniałą pozycją w bogatej spuściznie pisarskiej Pierre'a Mesnarda jest obraz myśli politycznej epoki renesansu: *L'essor de la philosophie politique au XVIème siècle* (Paris 1936; wyd. 2 Paris 1952; wyd. 3 Paris 1969). Inne monograficzne publikacje Mesnarda dotyczą Kartezjusza, Erazma, Bodina. Obok opracowań monograficznych jego trwałym wkładem do nauki są krytyczne edycje autorów renesansowych. M. in. do nowej wielkiej edycji dzieł Erazma pod auspicjami Holenderskiej Akademii Nauk Mesnard wniósł Erazmowego *Cyceronianusa* i Erazmową *Pochwałę głupoty*, a w serii *Corpus des philosophes français* po mistrzowsku wydał dzieła filozoficzne Bodina.

Równoległe z pracą nad edycjami krytycznymi, Mesnard tłumaczył z łaciny na francuski teksty klasyków piśmiennictwa renesansowego. Przykładu wzorowego tłumaczenia i wzorowej egzegezy tekstu dostarcza wydany przezeń tuż przed śmiercią tom pism Erazma po francusku, zatytułowany *La philosophie chretienne* (Paris 1969). Tom zawiera przekłady Erazmowej *Pochwały głupoty*, *De libero arbitrio*, *Cyceronianusa*, *Refutacji Klichtoveusa*.

Oprócz pozycji książkowych, spod pióra Mesnarda wyszła ogromna liczba artykułów i studiów szczegółowych, z których wiele ma kapitalne znaczenie dla nauki. Przede wszystkim są to studia poświęcone dziejom myśli filozoficznej i prawnej, zarówno odrodzenia, jak i czasów nowszych, ale nie brak też wartościowych artykułów z zakresu historii psychologii i pedagogiki, np. o *pietas litterata* Jana Sturma. Nadto uwagę Mesnarda żywo zaprzętała filozofia egzystencjalna, zwłaszcza egzystencjalizm Kierkegaarda i Saint-Exupéry'ego. Połączenie zainteresowań renesansowych z zainteresowaniami egzystencjalizmem to bardzo znamienity rys indywidualności twórczej Mesnarda.

Na koniec należy podnieść, że Pierre Mesnard dał się dobrze poznać jako przyjaciel Polski, polskiej kultury i nauki. W swojej fundamentalnej monografii *L'essor de la philosophie politique au XVIème siècle*

obszerny rozdział poświęcił dziełu *De republica emendanda* Frycza Modrzewskiego. W 1967 r. na łamach „Revue d'Histoire du Droit” ogłosił wnikliwy artykuł *La République de Modrzewski*. Potrafił też udzielić innym swego przywiązania do tej problematyki i we Francji warsztat dalszych badań naukowych nad Modrzewskim pozostawił zabezpieczony przez młode siły.

Publikował liczne recenzje polskich prac naukowych, utrzymywał zarazem osobiste, bliskie kontakty z polskimi historykami nauki. W tomie *Problemy kultury i wychowania* (Warszawa 1963) zamieścił studium z historii pedagogiki, a w 1966 r. „Organon”, wydawany przez Zakład Historii Nauki i Techniki PAN, zawdzięczał mu szkic o Bodinie. Dzięki życzliwej postawie Mesnarda, w międzynarodowych seminariach Ośrodka w Tours brało udział wielu pracowników naukowych Zakładu; on również wprowadził do programu Ośrodka badania nad rolą Polski w dziejach europejskiej kultury renesansowej.

W uznaniu zasług dla nauki i kultury polskiej Pierre Mesnard w 1939 r. został udekorowany Krzyżem Oficerskim Orderu Odrodzenia Polski. W 1966 r., na wniosek Komitetu Historii Nauki i Techniki PAN, otrzymał Krzyż Komandorski tego Orderu¹.

Andrzej Kempfi

¹ Por. informację o tym odznaczeniu w nrze 3/1966 „Kwartalnika”, ss. 318—319; w informacji tej podano mylnie, że P. Mesnard był profesorem uniwersytetu w Orleanie i że z tym uniwersytetem związany jest, kierowany przez niego, Ośrodek Badań nad Odrodzeniem; w rzeczywistości chodzi w obu wypadkach o uniwersytet w Poitiers.